

Offentliggjort d. 14. september 2019

Hvad gælder om tvangsarv?[©]

*Af advokat (L) Bodil Christiansen og
advokat (H), cand. merc. (R) Tommy V. Christiansen*

www.v.dk

Reglerne om tvangsarv har dybe rødder i fortiden og har fortsat betydning for arvedelingen indenfor den nærmeste familie. På mange måder er tvangsarven ”fredet”. Forældrene har således som udgangspunkt ikke mulighed for at begrænse arvingens rådighed over tvangsarven, hverken direkte eller indirekte gennem snærende bestemmelser om arvens anvendelse.

Fra et udgangspunkt før kristendommen, hvor al arv tilfaldt slægten, er slægtens arvekrav efter mange hundrede år blevet reduceret til en tvangsarveret for ægtefælle og børn og da kun for ¼ af afdødes formue.

Senest i tilknytning til arveloven fra 2007 drøftede man i Arvelovsudvalget, som forbedrede loven, om reglerne om tvangsarv helt skulle ophæves. Der kunne således peges på hensyn, der talte for at ophæve tvangsarveretten, såvel som hensyn, der talte imod.

Afvejningen af disse hensyn mandede fra Arvelovsudvalgets side ud i en anbefaling om at fastholde tvangsarveretten for en ægtefælle og børn, men således at tvangsarvebrøken blev reduceret fra dengang 1/2 til 1/4, og således at en arvelader havde mulighed for at beløbsbegrænse arv til en livsarving (børn, børnebørn og fjernere livsarvinger) til 1 mio. kr. Denne anbefaling blev fulgt af Folketinget ved udformningen af den gældende arvelov, der blev vedtaget i 2007 og trådte i kraft 1. januar 2008.

Offentliggjort d. 14. september 2019

Tvangsarv – brøkdelsbegrænsningen

Arvelovens udgangspunkt er, at arv fordeles ligeligt mellem afdødes børn. Efterlader afdøde sig tillige en ægtefælle, er lovens udgangspunkt, at ægtefællen modtager *halvdelen* af arven, medens børnene arver *den anden halvdel* til lige deling. Børnenes arvelod fordeles ligeligt mellem børnene, uanset hvor mange børn, afdøde efterlader sig, og uanset om disse børn er født forud for, udenfor eller i ægteskabet med den længstlevende ægtefælle.

Reglerne om tvangsarv betyder for det første, at ægtefællens og/eller børnenes arv efter loven, jf. den ovenfor beskrevne deling, kan reduceres til 1/4.

Til illustration kan nævnes følgende forenkede eksempel: Var afdøde ugift, og efterlod afdøde sig f.eks. en nettoformue på 1 mio. kr., kunne afdøde i sit levende live f.eks. bestemme, at afdødes børn kun skulle arve 1/4, dvs. 250.000 kr., medens resten, dvs. 750.000 kr., skulle tilfalde andre, eksempelvis en kæreste eller en almennyttig organisation.

Var afdøde i samme eksempel gift, ville tvangsarven være den samme, nemlig 250.000 kr., der så skulle fordeles med 125.000 kr. til ægtefællen, og 125.000 kr. til børnene. Det skal dog her straks tilføjes, at en længstlevende ægtefælle - men ikke børnene - tillige er sikret et vis mindste beløb efter andre regler i arveloven.

Tvangsarv – beløbsbegrænsning

Med arveloven fra 2007 blev etableret en yderligere mulighed for at begrænse arv til et barn i tilfælde, hvor afdøde efterlod sig en større formue. Sideløbende med begrænsningen af et barns arv til 1/4, jf. ovenfor, er det således muligt at maksimere barnets arvelod til et beløb, der ved lovens vedtagelse i 2007 var 1 mio. kr. Beløbet, som reguleres en gang om året, er i 2019 på 1.290.000 kr. Træffer en forældre en sådan beslutning, vil barnet således kun have krav på en arv af denne størrelse, selv om 1/4 af barnets arv efter loven udgør et væsentligt større beløb.

Offentliggjort d. 14. september 2019

Hovedformålet med denne regel er at lette generationsskifte af virksomheder, da reglen gør det muligt at testere en større del af virksomhedsejerens formue til den arving, der skal videreføre virksomheden.

Men muligheden for at begrænse ét eller flere børns arv efter denne regel er ikke begrænset til disse tilfælde. Reglen om beløbsbegrænsning kan således benyttes af alle arveladere, der ønsker at reducere et barns arv.

Derimod er det ikke muligt at begrænse en ægtefælles arv beløbsmæssigt efter disse eller andre regler.

Bestemmelser over tvangsarv

I arveloven er fastsat en række bestemmelser, der skal sikre, at en tvangsarving rent faktisk modtager sin tvangsarv og effektivt kan disponere over denne arv. Tvangsarvingen kan herunder forlange at få sin tvangsarv udbetalt kontant.

Lovens udgangspunkt for tvangsarv er, at myndige personer har krav på at få tvangsarv udbetalt ved boets afslutning uden yderligere bindinger.

Det er således f.eks. *ikke* muligt at bestemme i et testamente, at tvangsarven skal båndlægges på livstid, eller først kan frigives efter båndlæggelse, når tvangsarvingen er blevet solvent. På samme vis er det heller ikke muligt at bestemme, at tvangsarven kun skal udredes, hvis tvangsarvingen over en periode på mindst 20 år har dokumenteret at kunne tage ”fornuftigt vare på egne midler”. Tvangsarvingen har således ikke pligt til at respektere sådanne og lignende bestemmelser, der begrænser rådigheden over tvangsarven.

Lovlige rådighedsbegrænsninger

Fra lovens udgangspunkt om fuld rådighed over tvangsarv gælder dog enkelte undtagelser. Disse undtagelser – der altså muliggør visse dispositioner fra arveladers side over tvangsarv – er rettet mod livsarvinger, dvs. børn, børnebørn og fjernere led, som er

Offentliggjort d. 14. september 2019

tvangsarvinger. Det er derimod som udgangspunkt ikke muligt at træffe bestemmelser vedrørende en ægtefælles tvangsarv.

Tvangsarvens form

En arvelader kan således bl.a. bestemme i et testamente, at en tvangsarving skal have sin tvangsarv udbetalt kontant. Endvidere kan arveladeren - så at sige omvendt - tillægge tvangsarvingen visse rettigheder i henseende til at overtage bestemte aktiver eller aktiver efter eget valg til den værdi, som aktiverne er vurderet til.

Båndlæggelse

Arveloven giver endvidere mulighed for at bestemme i et testamente, at tvangsarv til en livsarving skal båndlægges, hvis båndlæggelse efter arveladerens opfattelse er bedst for tvangsarvingen. Båndlæggelse af tvangsarv kan dog kun ske frem til det tidspunkt, hvor tvangsarvingen fylder 25 år. Det er ikke muligt at båndlægge tvangsarv til en ægtefælle,

Båndlæggelse af arv betyder, at arvingen som udgangspunkt ikke kan disponere over arven, når bortset fra, at arvingen kan hæve renter og indtægter.

Endvidere er tvangsarven beskyttet mod tvangsarvingens kreditorer, der ikke kan søge fyldestgørelse i arven. Skal arvingen betale erstatning eller godtgørelse i anledning af en skade, som den pågældende forsætligt eller uagtsomt har forvoldt på person eller ting, kan domstolene dog bestemme, at båndlæggelsen ikke skal hindre, at erstatningen eller godtgørelsen udredes af de båndlagte midler.

Båndlagt arv skal som udgangspunkt placeres i en forvaltningsafdeling hos et pengeinstitut, som er godkendt af Justitsministeriet til at forvalte båndlagte midler. På Civilstyrelsens hjemmeside er optaget en fortegnelse over godkendte forvaltningsafdelinger.

Under forudsætning af Justitsministeriets tilladelse er det dog også muligt at båndlægge tvangsarv i en anden form, eksempelvis således, at tvangsarvingen overtager en fast ejendom, der herefter båndlægges, hvis arvingen vel at mærke er enig heri.

Offentliggjort d. 14. september 2019

Under visse særlige omstændigheder er det muligt for arvingen at få båndlæggelsen af tvangsarven ophævet, dvs. at arven frigives til arvingens disposition. Det drejer sig bl.a. om tilfælde, hvor frigivelse er en velfærdssag for arvingen, hvor arven er af ringe værdi, eller hvor det er åbenbart, at båndlæggelsen ikke længere tjener et rimeligt formål.

Særejebestemmelse

Efter særlige bestemmelser er det endvidere muligt for en arvelader at bestemme, at arv – og herunder tvangsarv – skal være særeje for modtageren.

Har arveladeren truffet bestemmelse om båndlæggelse af tvangsarv, er tvangsarven ifølge arveloven ”født” skilsmisssæreje, og med den overbygning, at hvis tvangsarvingen er længstlevende i et ægteskab, er tvangsarven fuldstændigt særeje. At tvangsarven er fuldstændig særeje, har den betydning, at tvangsarvingen ved skifte af dødsboet efter ægtefællen kan udtage hele tvangsarven forlods – og altså ikke skal dele tvangsarven med ægtefællens øvrige arvinger.

Tvangsarvingen selv kan ikke ændre denne status, når bortset fra, at arvingen og dennes ægtefælle kan beslutte, at tvangsarven skal være fuldstændigt særeje også i tilfælde, hvor tvangsarvingen falder væk som den første.

Selv om båndlæggelsen af tvangsarven ophører og arven frigives til arvingens fri rådhed, vedbliver særejet som udgangspunkt at bestå.

Tvangsarv til ikke-habile og umyndige personer

Der kan endelig være grund til at være opmærksom på en særlig bestemmelse i arveloven om arv efter en person, som ikke selv er i stand til fornuftsmæssigt at oprette testamente (habil).

Forældrene til en sådan ikke-habil person, dvs. barnet, har efter arveloven mulighed for i forældrenes eget testamente at tage stilling til, hvordan tvangsarv efter forældrene til

Offentliggjort d. 14. september 2019

barnet skal fordeles ved *barnets* bortgang. Bestemmelsen handler således *ikke* om, at barnet ikke skal have barnets tvangsarv efter forældrene, men derimod om, hvordan den i behold værende tvangsarv skal fordeles ved barnets bortgang.

Denne – i princippet ganske vidtgående – adgang for forældrene til at tage stilling til fordelingen af arv efter barnet forudsætter, dels at Civilstyrelsen har givet tilladelse til en sådan testation, og dels at en række særlige betingelser er opfyldt.

Herudover kan nævnes, at forældre i disses eget testamente kan tage stilling til, hvordan tvangsarv efter forældrene til barnet skal fordeles, hvis barnet dør før det fyldte 18. år uden at have indgået ægteskab og uden at efterlade sig børn.

Ingen arv?

Undertiden ses det synspunkt, at en arvelader kan omgå reglerne om tvangsarv ved – ganske enkelt – at forære formuen bort, før arveladeren falder væk. Efterlader en person sig ingen arv, skal der selvsagt heller ikke udredes tvangsarv.

Der synes dog her at være en selvregulerende effekt i den forstand, at kun de færreste har mod på at klæde sig selv af før tid.

Hertil kommer, at der i arveloven er fastsat særlige regler, der skal imødegå, at en arvelader søger at omgå reglerne om tvangsarv.

— o —